

THE PART OF SPEECH USED IN BOGDANI PHRASE

Teuta Çoku

(QENDRA E STUDIMEVE ALBANOLOGJIKE)

Lgj. “Kongresi i Përmetit”, Rr. “Isuf Sokoli”, Nr.1246, Shkodër, Albania

E-mail: teutacoku@yahoo.com

Abstract

The object of this work is the phenomenon of segregation of phrasal components on the work “Cunesus Prophetarium”. This occurrence can be seen on the second part of the limbs which seen isolated create a special syntactic category which can take semantic ,stylistic, grammar intonation values. According to this inductive method has been done the selection of these limbs in accordance with the syntactic function:1 the isolated determinants , where can be seen the dense of the usage of the coordinated determinants, which seen by the grammatical side result expressed with participle adjectives, or with other adjectives, coordinated determinants which by the grammatical nature are expressed with nouns with or without prepositions, whereas isolated determinants are expressed with non-inflective forms.2.isolated appositions as a special kind of determinant. Isolated appositions are formed with many nominal phrases.3 isolated complement who are frequently seen with isolated non-inflective forms.

In the prose of Bogdani, are results of all kinds of complements with their subtype structure.4.predicative determinants which are build with adjectives and participles are rarely seen in the Bogdanis work.5.isolated comparative limbs which are predicted from the conjunctions *si,po si*. in bogdanis phrase, are resulted even the homogeneous limbs that are situated after a resumptive word. another subject in this work is the relative order of these isolated segments in Bogdanis phrase Disjunction is a very important stylistic device. Disjunctive parts take a great semantic-syntactic importance and a stylistic expression. The parts which can be separated are second parts that are characterized by expressive, stylistic and intonational features.¹ Disjunctive parts are meaningful and stylistic units with a half predicative connection without being able to form phrases related to the words completed by them.² We group disjunctive parts according to their grammatical functions.

Keywords: *determiner, complement, phrase, isolated,order.*

¹ Akademia e Shkencave, *Gramatika e gjuhës shqipe II*, Tiranë 1997, pg.329.

² T.Topalli, *Gramatikë e gjuhës shqipe, Sintaksa e fjalisë*, Universiteti i Shkodrës, Shkodër 2011, pg.570.

The 1st International Conference on Research and Education – Challenges Toward the Future (ICRAE2013), 24-25 May 2013,

University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, Shkodra, Albania

1. The disjunctive determiner

The disjunctive determiner gives in a more specific way a feature of an object or of a person. Considering the grammatical nature, in Bogdani's work we encounter these kinds of determiners:

➤ Disjunctive determiners with adjustment that are expressed:

-with adjectives:

..përse vepruekeshin kafshë fort të këqia me mëngji,gjakësit e bijet vetë,të **pamëshirier**,qi hanjinë...(shk.I,ligj.I,fq.4,pj.1)

Ferri ashtë ajo shpellë e pafundë,**e shemtueshime ndë thelb të dheut**,bam,për ndenjë të Luçiferit,e gjithë ata qi e ndjekënë. ...(shk.I,ligj.V,fq.33,pj.1)

➤ Disjunctive determiners with junction which are expressed:

-with extended past participle:

..siesillado aso pjesash ka emënitë shenj,**mbëledhunë bashkë disa yjsh**,e ka siisillido shenj emënit e një shtase...(shk.I,ligj.IV,fq.27,pj.1)

Ndë trajtim të nierit Krijuesi për të kallëzuem të madhenëdijen e vet,u shërbye baltet së dheut,trajtuem si brumë,goditi një shtat me shumë duer gjymtyrësh,eshtënash,dejnshe të tjera hallate të panjefuna,**goditunë për të gjëllitunë**. ...(shk.I,ligj.VI,fq.40,pj.1)

The usage of extended past participle in the function of disjunctive determiner shows its archaic character especially in its dense usage replacing the participles turned into adjectives, or subordinate clauses (**sifjalive**).³

The disjunctive determiner is also used after another conjunctive determiner of this word:

...e mbështuellnd atë petëkuthhtë paqepunë,**bam Virgjinet me gjilpënerë**,për sa kje ndë kishë të Jeruzalemit...(shk.I,ligj.IV,fq.20,pj.2)

³ M.Çeliku,*Sintaksë e gjuhës shqipe,Përbërësit sintaksorë*,Tiranë 2012,pg.214

The 1st International Conference on Research and Education – Challenges Toward the Future (ICRAE2013), 24-25 May 2013,

University of Shkodra "Luigj Gurakuqi", Shkodra, Albania

Bumbullima e vetëtima ashtë një dorë avulli dheut,e i ndandëtë bashkë me avulli të njomë ,**çuem nalt prej diellit ndë mjedis të ajrit**...(shk.I,ligj.V,fq.38,pj.1)

2. The disjunctive appositive

The disjunctive appositive shows up a characteristic of a person or an object, or specifies the meaning of another part of the sentence.⁴ The disjunctive appositive or as I.D.Sheperi calls, the expository appositive is added to a noun in order to show its meaning in a different way. ⁵The disjunctive appositive results as one of the densest parts of the sentence used in Bogdani's work.

The disjunctive appositive is expressed with:

- proper names:

Pra sot ke me dijtunë se Zotynë,**Hyji yt vetë**,ka me të prim përpara,posi zjarmipërpis e ntretës,që ka me çartunë...(shk.I,ligj.I,fq.2,pj.1)

- names of people:

Kje ky Nini,**i biri i Belit,pari regji i Asirit,nipi i Nembrotit giunit së Kamit**... (shk.I,ligj.I,fq.3,pj.1)

- names of places:

...i silli pret e ngjeshën për mjedist ekuinocinë,**mjedisn e qiullet**,e ban dy pjesë të njimenda....(shk.I,ligj.IV,fq.27,pj.1)

- adjectives used as nouns:

Ma nieri veçë doj me mos idhënuem gruenë,**të mirët'e vet**....(shk.I,ligj.VII,fq.47,pj.1)

- religious nouns which Bogdani uses as proper names:

E ka me pushuem përmbi ta Shpirti Tinëzot,**Shpirti i Diesë e i Mendsë**,ashtu ende vinjënëme thanë ... (shk.I,ligj.III,fq.16,pj.1)

Gjiu i Abramit ashtë faqeja e dheut qi të parëtë i thojnë Fushat e Elizit,e aty patnë mbetunë print e parë,**Patriarkët e Profetët**,parë se kje çelë Parrizi...(shk.I,ligj.V,fq.34,pj.1)

⁴ Akademia e Shkencave, *Gramatika e gjuhës shqipe II*, Tiranë 1997, pg.340

⁵ Ilia Dilo Sheperi, *Sindaksa*, Vlorë, 1927, pg.153

Disjunctive appositive expressed with names match the case of the determined name. In Bogdani's work disjunctive appositives are expressed:

-in the nominative case:

Ndëgio Izrael,Hyji,**Hyji ynë**,nji ashtë. ...(shk.I,ligj.III,fq.13,pj.1)

Djalli,**anëmiku i dorëse nierit**,tue mos mujtunë me duruem qi nji kreatyrë,baltejet krijuem,të kish për ta mujtunëme të mira të vet...(shk.I,ligj.VII,fq.47,pj.1)

-in accusative case:

Po Kaini për cmirë vrau të vëllanë,**Abeln'e drejtë**.(shk.I,ligj.VII,fq.50,pj.1)

However, in Bogdani's work there are some disjunctive appositives that are expressed with names which do not match the case of the determined name:

Ndë këto dit përbënë priftënitë nji bullë prej Uret së Shtrejtë,**vendi i Drishtit**. ...(shk.I,ligj.VI,fq.44,pj.1)

I lënë Adamit sa kje gjall Kaini et Abeli,**vëllazënë**.(shk.I,ligj.VII,fq.50,pj.1)

Disjunctive appositives in Bogdani's work do not simply determine a noun, but also a phrase consisting of a numeral+ noun:

Lameku përmbinipi Kainit,gjakësori i t'gjsht,kje i pari qi muer *dy gra*,**Adenë e Sellenë**,e këjo punë vote për zakon ndë fis të tinaj...(shk.I,ligj.VII,fq.51,pj.1)

Izaku pat *dy bij*,**Ezau e Jakobnë**,këti i ati plak i dha të bekuemitë....(shk.I,ligj.VII,fq.51,pj.1)

...e me këto gjuhë tue u përziem turitë,thonë se janë *72 fe*,**rrenë e madhe**,përse nja ashtë Hyji,nja feja,nji pagëzimi...(shk.I,ligj.VII,fq.51,pj.1)

3. Disjunctive adverbials

Disjunctive adverbials show specifically a condition or specify another adverbial.⁶

Studying disjunctive adverbials according to their grammatical nature, in Bogdani's work they are expressed:

⁶ M.Çeliku,*Sintaksë e gjuhës shqipe,Përbërësit sintaksorë*,Tiranë,2012,pg.220

- with nouns or phrases preceded by a preposition:

Aso koheje,**me dy fije driteje së profetisë**,nxirrte prej sish të marrëtë vesht për shpirtit mbi atë të shekullit
....(shk.II,ligj. III,fq.69,pj.1)

- with unconjugated forms:

...e **tue soditunë njani tjetërinë**,këndojnë m'za të naltë... ...(shk.I,ligj.III,fq.13,pj.1)

- with adverbs:

Andaj prej së lumejet Virgjinë fort së vobekë leu ndë një grazhd me sanë e kashtë,**vobëzisht**,ndë petëka të vobeka,tue grishunë të vobeqitë barij me pam...(shk.I,ligj.IV,fq.21,pj.2)

According to their semantic function, disjunctive adverbials are famous for having relatively a huge meaning standing on their own. ⁷ In this work, we encounter all kinds of adverbials, such as adjuncts of place, time, cause, purpose, manner, quantity, as well as the adjunct of permission which is only disjunctive.

- **Adjuncts of place**

The adjunct of place consists of a preposition, and is mostly used with the preposition along/**ndëpër**,p.sh:

Derdhja janë dy erë bashkë qi lëftojnë ndër vetëhe e çojnë dheut ,**ndëpër furi të tyne së madhet,gurë** ,dru ende nierëz. ...(shk.I,ligj.V,fq.38,pj.1)

This preposition also precedes verbal nouns.

Shpirti ashtë një jetë e pasosunë,**ndëpër të pomendunit**,mendtë e vollëndetnë mbë shëmbëlltyrë të Tinezot...(shk.I,ligj.VI,fq.41,pj.1)

Another preposition, with which the adjunct of place is formed, is: out/jashte

..e mb atë vend vjen pomendunë Zotynë,me atë emënë të mbrekullueshim,Tetagramaton,i silli kurraj tjetërkuj nukë përket,**jashtë Hyjit qiellet**. ...(shk.I,ligj.III,fq.12,pj.1)

- **Adjuncts of manner**

As a disjunctive adjunct of manner is encountered the formation with the past participle:

⁷ Akademia e Shkencave,*Gramatika e gjuhës shqipe II*,Tiranë,1997,pg.347

The 1st International Conference on Research and Education – Challenges Toward the Future (ICRAE2013), 24-25 May 2013,

University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, Shkodra, Albania

...kështu të dijtëshimit,**tue folë për vetëhee për guvernim'të dheut vet**,ndevonë u mbushnë fjalët etyne ndë Krishtnë zotnë tanë posikur t'ishinë thanë për tat. ...(shk.I,ligj.II,fq.10,pj.1)

E kështu me të lir të mishit ,të zgjanohej perendilleku i tinaj ,**tue e ndjekunë shumica mbrapa**,aso gjindje së patenëzonë e së marrë ...(shk.I,ligj.V,fq.36,pj.1)

➤ **Adjuncts of cause**

Even the disjunctive adjunct of cause is formed with an unconjugated form of the verb, such as the past participle:

..aty duhet me vum roe se Hyji,**tue kjanë nja ndë natyrë**,nuk thotë Banj posikur t'ish vetëmë...(shk.I,ligj.III,fq.12,pj.1)

Ati amëshueshim për goj të Davidit ndë Salmitë 2,**tue folë me të Bir të vet mbë qiellt**,thotë...(shk.I,ligj.III,fq.15,pj.1)

A cause relation shows even the construction with negative unconjugated form of the verb.

...**pa ndiem kurraj të ginë**,tue ngranë për gjithë orë e tue votë rreth ndëpër raje të tune...(shk.I,ligj.VI,fq.44,pj.1)

➤ **Adjuncts of purpose**

The disjunctive adjunct which shows the purpose of an action performed by the verb is formed with the past participle, and it is functionally similar with the subordinate sentence:

Salomoni ndë Proverb,**për të na kallëzuem se Hyji nukë ashtë pa Bir**,mbasi pat thanë...(shk.I,ligj.III,fq.14,pj.1)

Ashtu qi gjithëherë të kish përpara syvet qish kishte dvjerrë,**për të kjam e anëkuem fajt'e tyne**....(shk.I,ligj.VII,fq.49,pj.1)

➤ **Adjuncts of time**

As a disjunctive adjunct of time I encountered the forms:

-with past participle which shows an action that follows an action expressed by the predicate, and that both actions happen at the same time:

Tue çuem ndë natijet,muer gurrë qi pat vumndënë krye të vet,e çoj. ...(shk.I,ligj.III,fq.14,pj.1)

-with unconjugated form of the type “me te ardhur”, which shows an action that happens before the main action expressed by the predicate:

Aty doj me thanë se bijt’e përmetesësë Abramit e Jakobit kishinë për të dhuem jashtë jevrejtë bijt’e mishit,parëbijt’e Kishësë Krishtit,**me t’ardhuni të tyne**,e mbasi t i kishinë dhuem jashtë e përzanë....(shk.II,ligj. IV,fq.79,pj.1)

-with phrases which consist of nouns that have a meaning of time:

Të tretën ditë,tue kjanë dheu gjithë mbuluem me ujë ,nukë kishinë nierëzitetë ku të vendoseshinë,për të sijt gjithë kreatyra po bahej...(shk.I,ligj.V,fq.32,pj.1)

➤ **Adjunct of quantity**

This type of adjunct is not very common in this work and is formed with phrases preceded by numerals:

Tri herë ,thotë,për gjithë vjetëmue festë të festoni. ...(shk.I,ligj.III,fq.14,pj.1)

➤ **Adjuncts of Permission**

As a disjunctive adverbial of permission is used the structural type that is preceded by the conjunction although/**ndonëse**:

Përse ende aj ashtë një të kjanë të përshpirçim,**ndonëse mbë tjetër mëndyrë**...(shk.I,ligj.VI,fq.41,pj.1)

Gjëllijnë bashkë ndë një paq fort të dashunë ,**ndonëse ndë kujdes**,tue kjanë të pa fëmij...(shk.I,ligj.I,fq.3,pj.2)

4. Disjunctive object

The disjunctive object is not widely used in Bogdani’s work. The indirect object with preposition results as a disjunctive one.

Ma jo kështu të vobeqitë,po **me dy rdhi,me tri dele,e me një pëllambë dhe të kopshtit tynej**,kurraj nukë dëshirojnë bukë,venë e bulmettue pasunë majaftgjithë hiritsë Sinezot... ...(shk.I,ligj.VI,fq.30,pj.2)

5. Comparative disjunctive parts

In Bogdani’s work the disjunctive feature is seen in some parts preceded by comparative conjunctions:

Si /as, which precedes the adjectives in the comparative degree

e tue pasë folë mejaft për qiell të Empirejt,**si për ma të bukurit e të palëkundunit**,shofëmë tash të dhjetë qiell të tjera ...(shk.I,ligj.IV,fq.25,pj.1)

-Posi/like, which mainly preceded names, but also adjectives:

Pra sot ke me dijtunë se Zotynë,Hyji yt vetë,ka me të prim përpara,**posi zjarmipërpis e ntretës**,që ka me çartunë...(shk.I,ligj.I,fq.3,pj.1)

...përse ndë të kjanë të vet të hyjënueshiminë **posi ndë nji pasqyrë fort të dëlirë**,gjithë kafshëtë një e ven roe. ... (shk.I,ligj.II,fq.8,pj.1)

..e me tëndime të të tinaj ma para përlëftoj Evënë,**posi ma të ligënë**,tue i thanë...(shk.I,ligj.VII,fq.47,pj.1)

-Posikundërse/likewise, which is rarely used as a comparative conjunction before disjunctive parts of the sentence.

..po gjithëherë ndritën rrethn e shekullit,e natënë ndritën atë pjesë dheu qi u thonë shtat pëlqerëtë,**posikundërse gjithë dheu e shekulli**,e parë se lente Muhameti,e mbasandaj gjithëherë kanë pasë dijtunë e mbajtunë. ... (shk.I,ligj.IV,fq.31,pj.1)

6. Disjunctive exclamation

In this work the feature of disjunction is also encountered in the use of exclamation. The exclamation shows a person or an object to whom or which the speech is addressed and is related to the whole sentence meaningfully.

Exclamation is expressed:

-with a noun

Mëshirier,**o Hyj**,se më ndëpërkampi nieri. ... (shk.II,ligj.I,fq.59,pj.1)

...tu e qeshunë i tha,kushtimetë e tua,**o Joakin**,nuk janë të denja.... ... (shk.I,ligj.I,fq.3,pj.2)

-with phrases formed by a definite noun and a determinative word:

Ngushëllime janë thanë për ty,**o gjytetja e Hyjit**...(shk.I,ligj.I,fq.4,pj.2)

The pronoun you/**ti** is also used as an exclamation accompanied by noun phrases with appositive function:

Ti pushtetja Bir,**o ti fuqia jonë**. ...(shk.I,ligj.II,fq.10,pj.1)

As it is known from the given formations, the exclamation is accompanied by the particle **o** which enforces the exclamation character and makes it more distinct.⁸

The order of disjunctive parts

The order of the disjunctive determiner and of the appositive, as a kind of a determiner is set behind the word that determines. The position of disjunctive parts behind the word, is also encountered in the disjunctive adverbials of manner, cause, place and purpose. However, there are cases when these adverbials are positioned in front. This happens due to the fact that the adjunct is a mobile part of sentence. Even the exclamation results with positioned back, similar to the comparative disjunctive parts. The adjunct of time and quantity are positioned in front.

To conclude, we can say that the disjunctive feature is a feature used in the works of old writers, such as Bogdani and it is related to the semantic and stylistic aspect of the work. The disjunctive parts occupy an intermediate position between common parts of the sentence and subordinate sentences. According to the meaningful aspect and intonation, they are closer to subordinate sentences, whereas according to their grammatical structure they are closer to the other parts of the sentence. Disjunctive adverbials are of different kinds, including the adjunct of permission which results just isolated. The disjunctive object is not mostly used in this work, whereas the indirect object with preposition is commonly used.

Bibliography

Akademia e Shkencave të Shqipërisë,

1997, *Gramatikë e gjuhës shqipe II(Sintaksa)*, Tiranë.

⁸ Akademia e Shkencave, *Gramatika e gjuhës shqipe II*, Tiranë, 1997, pg.359

The 1st International Conference on Research and Education – Challenges Toward the Future (ICRAE2013), 24-25 May 2013,

University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, Shkodra, Albania

Çeliku, Mehmet.

2012, *Sintaksë e gjuhës shqipe, Përbërësit sintaksorë*, Tiranë.

Dilo Sheperi, Ilia.

1927, *Sindaksa*. Vlorë,

Omari, Anila.

2005, *Cuneus Prophetarum*, Botim kritik, Tiranë.

Topalli, Tefë.

2011, *Gramatikë e gjuhës shqipe, Sintaksa e fjalisë*, Shkodër.